

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 602/2022-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 9 Cdo 132/2020 z 29. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkové okolnosti prípadu

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 27. júna 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že v konaní vednom Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 37 C 30/2013 sa sťažovateľka podanou žalobou domáhala proti svojmu bývalému manželovi [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný“) vypratania v žalobe bližšie špecifikovaného bytu. Svoj nárok odôvodnila tým, že sporný byt nadobudla do výlučného vlastníctva ešte pred uzavretím manželstva so žalovaným, ktoré bolo právoplatne rozvedené 22. augusta 2017. Právo žalovaného užívať predmetný byt tak bolo odvodené od existencie manželstva so sťažovateľkou.

3. Rozsudkom č. k. 37 C 30/2013 z 15. marca 2018 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) okresný súd uložil žalovanému povinnosť vypratať predmetný byt a odovzdať ho sťažovateľke do 3 dní od zabezpečenia primeraného náhradného bytu. Sťažovateľke priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

3.1. Vec právne posúdil podľa § 126 Občianskeho zákonníka a konštatoval, že rozvodom manželstva zaniklo žalovanému odvodené právo užívania bytu vo vlastníctve sťažovateľky, preto jej žalobe vyhovel a žalovanému uložil povinnosť vypratať danú nehnuteľnosť. Citujúc príslušnú judikatúru, zastával názor, že pri rozhodovaní o povinnosti vypratať byt a o bytovej náhrade nie je v zmysle § 216 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) viazaný návrhmi sporových strán, pretože ide o spory, keď z právneho predpisu vyplýva určitý spôsob usporiadania vzťahov medzi účastníkmi. Nárok na bytovú náhradu okresný súd posúdil analogicky (§ 853 ods. 1 Občianskeho zákonníka) podľa § 713 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý upravuje právne vzťahy, svojím obsahom a účelom najbližšie prejednávanej veci a dospel k záveru, že žalovaný má právo na zabezpečenie bytovej náhrady v podobe primeraného náhradného bytu.

4. O odvolaní sťažovateľky rozhodol Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 5 Co 443/2018 zo 4. júna 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“), ktorým rozsudok okresného súdu potvrdil a stranám sporu nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. V celom rozsahu sa stotožnil so skutkovým a právnym posúdením veci okresným súdom, pričom na zdôraznenie jeho vecnej správnosti poukázal aj na § 3 Občianskeho zákonníka.

5. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodila z § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

6. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľky v celom rozsahu odmietol ako neprípustné.

6.1. Vo vzťahu k namietanej vade zmatečnosti podľa § 420 písm. f) CSP spočívajúcej podľa sťažovateľky vo vydaní tzv. prekvapivého rozhodnutia a v postupe odvolacieho súdu odporujúceho § 382 CSP uviedol, že odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s prvoinštančným rozsudkom a len na jeho zdôraznenie doplnil aj ďalší dôvod. Svoje rozhodnutie tak krajský súd nezaložil výlučne na aplikácii § 3 Občianskeho zákonníka. Keďže sťažovateľka neopodstatnene namietala porušenie práva na spravodlivé súdne konanie, odmietol jej dovolanie v tejto časti ako neprípustné podľa § 447 písm. c) CSP.

6.2. Pokiaľ ide o namietané nesprávne právne posúdenie veci, ktoré sťažovateľka videla v neprípustnom prekročení jej žalobného návrhu (v súvislosti s priznaním bytovej náhrady žalovanému), dovolací súd uviedol, že sťažovateľka v odvolaní neuplatnila námietku týkajúcu sa rozhodovania „*ultra petitum*“ podľa § 216 ods. 2 CSP, preto krajský súd nemal možnosť vyjadriť sa k tejto otázke. Zdôraznil, že dovolateľ môže v dovolaní argumentovať len takými dôvodmi, ktoré namietol už v rámci riadneho opravného prostriedku a ktoré boli meritórne posudzované odvolacím súdom. Keďže rozhodnutie krajského súdu nezáviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorú sťažovateľka neuplatnila v odvolacom konaní, nemôže sa jej preskúmania úspešne domáhať v konaní vedenom najvyšším súdom. V tejto časti preto bolo dovolanie sťažovateľky odmietnuté podľa § 447 písm. f) CSP.

II. Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou atakuje napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, ktorému v podstatnom vytýka že:

a) rozhodnutie R 59/2012, na ktoré odkázal najvyšší súd pri posúdení uplatneného dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, nie je v jej veci príliehavé, pretože okresný súd a krajský súd nepriznali žalovanému právo na primeraný náhradný byt zo zhodných právnych dôvodov. Zatiaľ čo okresný súd pri rozhodovaní aplikoval § 853, § 713 a § 126 Občianskeho zákonníka, odvolací súd posúdil vec aj z hľadiska § 3 Občianskeho zákonníka, ktorého použitia sa žiadna zo sporových strán nedovoľovala. Takýto postup krajského súdu, ktorý aplikoval doteraz nepoužité zákonné ustanovenie bez toho, aby sa sťažovateľke umožnil k jeho použitiu vyjadriť, odporuje § 382 CSP;

b) tvrdenie najvyššieho súdu, že v odvolacom konaní neuplatnila námietku týkajúcu sa nesprávnosti rozhodnutia okresného súdu „*ultra petitem*“, nezodpovedá obsahu jej odvolania ani samotnému rozsudku odvolacieho súdu. Ak najvyšší súd v tejto odvolacej námietke identifikoval len nespokojnosť sťažovateľky s neprimeranosťou bytovej náhrady priznanej žalovanému, a v tejto časti preto dovolanie odmietol, zasiahol do jej označených práv.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania sťažovateľky z dôvodu jeho neprípustnosti podľa § 447 písm. c) a f) CSP.

9. V kontexte prezentovanej sťažnostnej argumentácie považuje ústavný súd v prvom rade za žiaduce zdôrazniť, že nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom (I. ÚS 31/05) a v zásade nemá právomoc preskúmať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré pri výklade a uplatňovaní zákonov vytvorili skutkový a právny základ ich rozhodnutí. Kompetenciou ústavného súdu je v prípadoch napadnutia rozhodnutí všeobecných súdov kontrola zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie právnych noriem a postupu, ktorý im predchádzal, so základnými právami. Preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu v konaní pred ústavným súdom má opodstatnenie len v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by prijaté právne závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, čím by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (IV. ÚS 43/04).

10. Také pochybenie však nebolo v posudzovanej veci sťažovateľky zistené.

11. Ústavný súd stabilne judikuje, že posúdenie splnenia podmienok, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí zásadne do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu. Otázka posúdenia prípustnosti dovolania

je otázkou zákonnosti a jej riešenie samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľov (m. m. II. ÚS 324/2010). Uvedené však zároveň nevyklučuje, že ústavne konformné posúdenie vlastnej právomoci najvyšším súdom je následne ústavným súdom preskúmateľné v konaní o ústavnej sťažnosti.

12. V súlade s uvedeným sa tak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zameril na posúdenie, či najvyšší súd v napadnutom uznesení ústavne akceptovateľným spôsobom vysvetlil dôvody odmietnutia dovolania sťažovateľky.

13. Podstata prvej sťažnostnej námietky spočíva v nesúhlase sťažovateľky s názorom najvyššieho súdu, podľa ktorého rozsudok krajského súdu nepredstavuje tzv. prekvapivé rozhodnutie [bod 7 písm. a)].

14. Najvyšší súd v dôvodoch napadnutého uznesenia v tejto súvislosti konštatoval, že odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s dôvodmi prvoinštančného rozhodnutia a len nad rámec doplnil ďalší dôvod na potvrdenie jeho vecnej správnosti. Ak preto krajský súd nepostupoval podľa § 382 CSP, neodňal tým sťažovateľke možnosť konať pred súdom (body 11.1. až 11.4. napadnutého uznesenia).

15. V zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu patrí požiadavka predchádzať tzv. prekvapivým rozhodnutiam do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (I. ÚS 736/2016, III. ÚS 52/2019, II. ÚS 407/2016), a to v kontexte zachovania právnej istoty účastníkov konania z pohľadu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia. O tzv. prekvapivé rozhodnutie pritom ide predovšetkým vtedy, ak inštančne nadriadený (spravidla odvolací) súd úplne alebo podstatne zmení právne východiská, podľa ktorých bola vec dosiaľ posudzovaná, a neumožní účastníkom (stranám sporu) vyjadriť sa k tejto zmene, teda účastník konania (strana) nemá možnosť právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu nižšej inštancie nejavili ako významné (m. m. II. ÚS 407/2016, I. ÚS 736/2016). Prekvapivé rozhodnutie možno identifikovať ako rozhodnutie, ktoré vychádza z odlišných právnych premís, aké boli dosiaľ účastníkmi, ale aj súdom nižšej inštancie v konaní prezentované. Posúdenie, či v danom prípade ide o prekvapivé rozhodnutie, však bude vždy závisieť od konkrétnych skutkových okolností posudzovaného prípadu (III. ÚS 52/2019). O prekvapivom rozhodnutí možno hovoriť aj za situácie, keď sa aplikuje autoritatívny výklad novej právnej úpravy, ktorý nebol predvídateľný a ktorý vedie k odňatiu práva na súdnu ochranu (II. ÚS 570/2017).

16. So sťažovateľkou možno súhlasiť v tom smere, že krajský súd síce aplikoval § 3 Občianskeho zákonníka pojednávajúci o dobrých mravoch, ktorý okresný súd pri rozhodovaní nepoužil, avšak z odôvodnenia rozsudku je zrejmé, že okrem poskytnutia všeobecného výkladu predmetného zákonného ustanovenia (body 9 a 10 rozsudku) z neho nevyvodil žiadne relevantné závery. Dané ustanovenie teda nebolo pre odvolací súd základom pre jeho rozhodnutie vo veci samej, preto nebol dôvod na sťažovateľkou navrhovaný postup podľa § 382 CSP. Je tak možné prisvedčiť najvyššiemu súdu, že zo strany krajského súdu išlo len o doplnujúcu argumentáciu vyjadrenú na podporu vecnej správnosti záverov okresného súdu, ktorá v žiadnom smere nezhoršuje právne postavenie sťažovateľky a nespôsobuje jej ujmu na procesných právach. Ústavný súd sa preto stotožňuje s tvrdením dovolacieho súdu, že rozsudok krajského súdu nepredstavuje z materiálneho hľadiska

prekvapivé rozhodnutie porušujúce základné právo na súdnu ochranu, ktorého ochrany sa sťažovateľka v ústavnej sťažnosti domáha.

17. Za nedôvodnú považuje ústavný súd aj druhú prezentovanú námietku, podľa ktorej najvyšší súd nesprávne odmietol ako neprípustné dovolanie sťažovateľky aj v časti dôvodu prípustnosti podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP na tom základe, že výhradu k nesprávnej aplikácii § 216 ods. 2 CSP okresným súdom vznesla až v podanom dovolaní, hoci ju mohla a mala namietat' už v odvolacom konaní [bod 7 písm. b)].

18. Pre posúdenie opodstatnenosti predmetnej sťažostnej námietky sa ústavný súd podrobne oboznámil s obsahom odvolania sťažovateľky pripojeného k ústavnej sťažnosti. Z jeho obsahu vyplýva, že sťažovateľka nerozporovala aplikáciu § 216 ods. 2 CSP okresným súdom, ktorý o zabezpečení bytovej náhrady žalovanému rozhodol *ultra petitem*, teda nad rámec jej žalobného návrhu, ale výslovne namietala, že okresný súd založil svoje rozhodnutie na nesprávnej analógii § 713 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Nesúhlasila s tým, aby bol žalovanému, ktorého právo užívať byt v jej vlastníctve bolo odvodené len od existencie manželstva, poskytnutý vyšší štandard budúceho bývania a vyššia ochrana, ako poskytuje zákon odchádzajúcemu bývalému manželovi, u ktorého existovalo právo spoločného nájmu. Svojím obsahom a účelom za najbližšie súdnej veci preto považovala § 712a ods. 7 Občianskeho zákonníka regulujúci otázku bytovej náhrady pri zániku práva spoločného nájmu bytu u rozvedených manželov.

19. Sťažovateľka teda v odvolaní explicitne namietala formu bytovej náhrady priznanej žalovanému v podobe náhradného bytu, a nie skutočnosť, že o bytovej náhrade rozhodol okresný súd aj bez návrhu sporových strán tak, že povinnosť žalovaného vypratáť byt viazal na zabezpečenie bytovej náhrady. Ak preto najvyšší súd uzavrel, že dovolacia námietka sťažovateľky týkajúca sa nesprávnej aplikácie § 216 ods. 2 CSP nie je prípustná, pretože ju neuplatnila v odvolacom konaní, hoci tak urobiť mohla a mala, a jej prieskumom by tak dovolací súd fakticky preskúmaval rozsudok okresného súdu, nemožno mu z ústavnoprávneho hľadiska nič vytknúť. V tejto súvislosti ústavný súd poníma zásadu *vigilantibus iura scripta sunt*, ktorá zdôrazňuje aj vlastné pričinenie subjektu právnych vzťahov vo vzťahu k ochrane svojich práv, keď požaduje, aby sledoval svoje subjektívne práva, staral sa o ne a robil také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu alebo poškodzovaniu. Rovnako možno súhlasiť s konštatovaním najvyššieho súdu, že ak aj krajský súd v bodoch 12 a 13 odôvodnenia svojho rozsudku zopakoval časť doslovného znenia prvoinštančného rozsudku, v ktorej okresný súd riešil potrebu rozhodnúť v zmysle § 216 ods. 2 CSP, nemohlo ísť s ohľadom na dôvody odvolania o reakciu na odvolaciu argumentáciu sťažovateľky (bod 13.1. napadnutého uznesenia).

20. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd považuje záver najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania sťažovateľky za ústavne konformný a udržateľný, preto ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

21. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, ústavný súd sa ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich

je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 3. novembra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu